

DREPTURILE AUTORULUI ASUPRA CREAȚIEI MUZICALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ÎN ALTE SISTEME JURIDICE

Nicoleta FISTICANU

DIDEI, grupa -2206, FCGC, UTM, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Nicoleta Fisticanu, e-mail: nicoleta.fisticanu@dp.utm.md

Coordonatorul științific **Tatiana STAHI**, dr., conf. univ, UTM

Rezumat. Cercetare își pune ca obiectiv analiza științifică a creației intelectuale sub forma operei muzicale în Republica Moldova, dar și prin prisma dreptului privat comparat care reprezintă în esența sa istoricul legislativ al statului studiat, și cum ele au fost influențate de evoluția și dezvoltarea societății. Drepturile de autor, inclusiv și asupra creației muzicale întotdeauna a fost un mister pentru om. Peroanele care nu au studii juridice, drepturile de autor prezintă o aură de mister cu definiții neclare, ba mai mult, sunt mai dificil de înțeles. Din aceste considerente, foarte puțini oameni își exercită drepturile de autor pentru creațiile lor. Astăzi, când internetul, ca instrument, are un impact semnificativ asupra creațiilor muzicale, trebuie să subliniem faptul că într-o lume globalizată este necesară o cunoaștere transversală a acestor drepturi.

Cuvinte cheie: dreptul de autor, creație muzicală, legislație, drepturi patrimoniale, drepturi morale.

Introducere

Omenirea a evoluat în timp, un element care s-a îmbinat cu tendința evolutivă ascendentă a umanității și care a fost prezent încă de la început în viața comunității, chiar dacă doar târziu i s-a acordat atenția cuvenită, este muzica. Un concept abstract ce nu prezintă vreo caracteristică fizică, dar care a căpătat un rol incredibil de important în cadrul comunităților, muzica a evoluat odată cu societatea, îmbinându-se cu ultimele descoperiri de ordin tehnologic.

Creativitatea este capacitatea de a produce valori, de a crea și este noțiunea fundamentală al dreptului de proprietate intelectuală, menționează autorul A. Circa [1, p. 12], dar analizând această definiție din perspectiva dreptului de autor, observăm niște nuanțări inedite. Fiind o noțiune intangibilă și abstractă, este dificil de delimitat ce produse intră în spectru creativității, întrucât remixul unei melodii poate, la o analiză amănunțită a tehnicii de înregistrare, să fie considerat creativ, dar ca valoare intrinsecă, respectivul remix să nu se considere că aduce un plus de valoare la repertoriul de remixuri ale respectivei melodii. Această dezbatere întregește imaginea pe care încercăm să o trasăm referitor la drepturile de autor asupra creației muzicale.

Conținutul dreptului de autor asupra creației muzicale

Conținutul drepturilor de autor asupra creațiilor muzicale implică existența a două tipuri de categorii de drepturi de autor: drepturi morale și drepturi patrimoniale reglementate în art. 10 alin. (1) a Legii Republicii Moldova nr. 230/2022 [2]. Drepturile morale ale autorului operei muzicale sunt în strânsă legătură cu autorul. Ele au caracter perpetuu, spre deosebire cu celelalte drepturi ale personalității care încetează odată cu decesul titularului lor [3, p. 32; 4, p. 318-319; 6, p. 38-40].

În conformitate cu art. 6 bis din Convenția de la Berna [7] și art. 10 al Legii RM nr. 230/2022 [2], care este în concordanță cu Convenția sus menționată, prevăd că, independent de drepturile patrimoniale de autor, autorul păstrează dreptul de a revendica paternitatea operei și de a se opune oricărei deformări, mutilări sau alte modificări a acestei opere. Originalitatea operei autorului reprezintă condiția principală de acordare a protecției juridice privind drepturile de autor [8, p. 162-164].

O altă operă muzicală protejată de drepturile de autor este *opera derivată*, opere create sau formate din una sau mai multe opere deja existente, denumite opere originale (art. 11 lit k. Legea RM nr. 230/2022) [2]. Ea poate fi creată prin mai multe mijloace sau procedee, care deși nu sunt definite în nici o reglementare legislativă acestea se întâlnesc în prezent în industria muzicală internațională [9, p. 86].

În contextul actual digital, ținând cont de reglementările internaționale impuse la nivel de UE prin Directivă UE 2019/790 privind dreptul de autor pe piața unică digitală [10], apare un concept nou, cel de *user generated content* ce pare a aduce dezbateri și analize amănunțite a limitelor drepturilor de autor asupra operelor derivate create și distribuite online [11, p. 224].

Cover-ul – este o nouă interpretare, a unei opere deja existentă înregistrată și făcută publică de către autorul operei. Condiția ca această operă să fie considerată cover și să nu încalce drepturile de autor ale creatorului operei originale, este că această operă muzicală să fie interpretată în același mod și aceeași limbă ca originalul [21, p. 54].

Mash-up-ul – este opera muzicală care rezultă din combinarea mai multor opere muzicale [9, p. 87].

Remix-ul – este o nouă operă, realizată prin editarea completă a operei muzicale existente deja cu scopul de a crea o compoziție muzicală nouă total diferită de original.

Sample-ul – este partea operei muzicale care aparține unui alt autor ce a fost intercalată într-o nouă compoziție muzicală.

Odată obținut acordul autorului operei muzicale originale, creatorul operei derivate este obligat să încheie un contract de co-autorat cu autorul creației originale pentru a împărți drepturile patrimoniale ale operei derivate.

Drepturile patrimoniale sunt drepturi de autor care pot fi înstrăinate conform legii în vigoare. Această înstrăinare îi va permite autorului operei muzicale să se bucure de anumite beneficii în cazul în care va valorifica opera muzicală creată [13, p. 250].

Importanța drepturilor de autor nu trebuie minimalizată așa cum multe dintre entitățile juridice din industria muzicală o fac, pentru a nu atrage atenția autorilor de ce avantaje pot beneficia. Trebuie să subliniem de asemenea faptul că autorul are dreptul, dar și datoria de a cunoaște și de a înțelege fiecare drept de care dispune atunci când discutăm despre dreptul de autor ce îi aparține [9, p. 79].

Protecția dreptului de autor asupra creației muzicale

Jurisprudența internațională redă un șir de cazuri când operele muzicale au fost încălcate sau au fost utilizate și modificate fără acordul autorilor, iar această problemă a dus la revizuirea constantă a modului în care drepturile acestea pot fi protejate. Această protecție nu se bucură de o perioadă nelimitată de timp. Această perioadă de protecție este fixă, conform art. 12 alin. (3) al Legii RM nr. 230/2022 termenul de protecție a unei opere muzicale cu text este de 70 de ani de la decesul ultimului supraviețuitor [2]. Același termen îl regăsim și în sistemul juridic francez (art. L 123-1 Codul de proprietate intelectuală) [5], englez (art. F2712 alin. (3) lit. A) și b) Legea privind dreptul de autor, modelele, desenele și brevetele de invenție din 1988). Convenția de la Berna, a stabilit perioada de 50 de ani de la moartea autorului, iar pe măsură ce statele au aderat la această convenție, acest termen a devenit oarecum utilizat internațional. Respectând în continuare termenul minim de protecție, statele ce au aderat la Convenția de la Berna se folosesc de libertatea oferită de art.7 alin. (6) al Convenției sus menționate pentru a prelungi termenul de la 50 la 70 de ani de la moartea autorului [7]. Prelungirea acestui termen denotă atenția acordată îmbunătățirii protecției drepturilor de autor, ținând cont de prelungirea duratei de viață a populației.

Cea mai nouă modalitate de protecție a unei opere muzicale o regăsim în legislația franceză și anume tehnologia *Blockchain* – tehnologia care permite autorului operei muzicale, protecția care este necesară în sistemul on-line. Această metodă implică formarea unui lanț de informații în cadrul transcripției digitale de opere muzicale ce va fi tratată ca o ștampilă de informații care se transmite de la o operă muzicală la alta. Dacă se dorește utilizarea și adaptarea unei opere muzicale

pentru o obține o nouă operă muzicală, noua creație, prin tehnologia Blockchain, va putea oferi informații și despre opera muzicală originală, inclusiv numele, ceea ce face ca plagiatul să nu mai fie un proces atât de simplu de aplicat [14].

În Republica Moldova modalitatea de protecție a creațiilor muzicale este înregistrarea lor la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova.

Concluzii

În Republica Moldova și nu numai, există dificultăți în a înțelege proprietatea intelectuală chiar și de către magistrați, deoarece în fiecare zi apar noi tehnologii privind creația operelor muzicale, nereglementate, punând în dificultate chiar și pe legiutor. Instrumentele muzicale au fost înlocuite cu programe de calculator ce creează aproape singure operele muzicale, astfel fiind pus sub semnul întrebării parteneritatea operei. De la opere muzicale interpretate de artiști anonimi la opere muzicale lansate de către autori care nu sunt de fapt creatorii originali ai operei, la adaptări a unor opere muzicale clasice în opere muzicale reînnoite și promovate ca fiind originale de autori, la descărcarea operelor muzicale ilegal din mediul online, toate aceste aspecte trebuie detaliate și argumentate pentru ca juristul să le înțeleagă și să știe modalitatea corectă de a acționa.

Este ușor să credem că o dată cu implementarea unui cadru legislativ mai rigid aceste aspecte care duc la dispute în instanța de judecată, dispute care sunt costisitoare, vor avea rezolvare. Vor exista mereu situații în care litera legii va lăsa la interpretarea părților anumite aspecte ce devin apoi motiv de conflict, chiar dacă legislațiile naționale încearcă să maximizeze constant protecția drepturilor de autor și dezvoltă metode prin care aceste drepturi sunt respectate.

Referințe

- [1] A. Circa, Protecția drepturilor intelectuale. Actualități și perspective. București: Universul juridic, 2013.
- [2] Legea RM cu privire la dreptul de autor și drepturile conexe: nr. 230 din 28.07.2022. În: MO al RMnr. 278-282 din 09.09.2022.
- [3] A. P. Seucan, Drepturile morale și drepturile patrimoniale ale autorului. București: Universul Juridic, 2011.
- [4] V. Roș, Dreptul proprietății intelectuale. Drepturile de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis. București: C. H. Beck, 2016.
- [5] Codul francez al Proprietății Intelectuale, adoptat prin Legea nr. 92-597 din 1.07.1992
- [6] M. T. Sundara Rajan, Moral right: principles, practice an new technology. Ed. Oxford: Oxford University press, 2011.
- [7] Convenția de la Berna din 9.09.1889. În MO al RM, nr. 156 din 17.04.1998.
- [8] N. R. Dominte, „Originalitatea - privire comparativă între dreptul de autor și desenele modele” Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale, nr. 1/2012, pp. 159-166.
- [9] D. A. Cordun-Sava, Drepturile autorului asupra creației muzicale. București: Universul Juridic, 2023.
- [10] Directivă UE 2019/790 privind dreptul de autor pe piața unică digitală.
- [11] N. R. Dominte, „Reflecții privind limitele dreptului de autor și utilizarea internetului”. Analale Științifice ale universității Alexandru Ioan Cuza. Tomul LXIV. Supliment. Iasi, 2018, pp. 221-232
- [12] J. Jesse, The musician's guide to music. Copyriht law: the definitive resource for musicians to music copyright law in the digital age. Ed. Rock N Roll Law, 2019.
- [13] V. Roș., D. Bogdan., O. Spineanu-Matei. Dreptul de autor și drepturile conexe. București: All Beck, 2005.
- [14] J. Staelens, „L'oeuvre musicale, quelles démarches pour la protéger?”, 2019 <https://www.legalstart.fr/fiches-pratiques/proteger-une-creation/proteger-oeuvre-musicale/>